

1. BÖLÜM

TERMİNOLOJİ

Birsel Canan DEMİRBAĞ*

Aysun KAZAK**

Hatun ERKURAN***

Hemşirelik mesleği geçmişten günümüze kadar uzanan yolda birey, aile ve toplumun sağlığı ile ilgilenen uygulamalı bir sağlık disiplindir. İnsanı bütüncül olarak düşünen hemşirelik, sağlık bilimi alanındaki bilgilerden yola çıkarak sistematik bir biçimde temel hizmeti olan bakımı planlayan, uygulayan değerlendiren, ayrıca kişilerin eksik bilgilerini gideren, onları bulundukları sağlık seviyesinden daha iyi duruma getirmek için eğitim veren bilim ve sanattan oluşan sağlık disiplindir. Bu disiplin insan, çevre, sağlık/hastalık ve hemşirelik kavramlarını olmak üzere dört kavramdan yola çıkmaktadır. Hemşirelik mesleğinin bilimsel içerik, mesleki bilgi ve uygulamaların dayanağı olan kuramlara dayandırılması mesleğin daha görünür olmasını sağlamaktadır. Hemşireliğin kavram ve kuramlarla hareket etmesi, gelişen teknoloji, bilgi yenilikleri, bir disiplin olarak kendine özgü çatıya sahip olması ve aynı zamanda profesyonel hemşirelik bakımını bilimsel temellere dayandırılarak açıklanması açısından zorunludur. Bu doğrultudan bakıldığında hemşirelik kuramlarını ilgilendiren terminolojiye bu bölümde kısaca yer verilecektir.

TERMİNOLOJİ

Bilim dalları, sanat kolları ve çeşitli uzmanlık alanlarıyla ilgili kavramları tespit edip bunları adlandırmaya yarayan terimleri türetmeyi, terimlerle ilgili sorunları incelemeyi amaç edinmiş dil biliminin bir dalı Terminolojî'dir (1). Terim bilimi olarak da isimlendirilir. Özel bir bilim dalına ait olan ve belirli anlam taşıyan kelimeler "terim" olarak ifade edilir. Her bilim alanı kendi alanındaki terminolojiyi tanımlamasının uluslararası bilgi alışverişini kolaylaştırması, bilim alanlarının özel iletişim ihtiyacını karşılamak, bilimsel bir kavramın, özel alanda tek karşılığının birçok gibi birçok yararları vardır (2). Hemşirelik mesleği yönünden bakıldığında bilgi alışverişinde bulunmada, ulusal ve uluslararası bilgi paylaşımında birlik ve bütünlükte, hemşirelik ve hemşirelik rollerine yeni vizyonlar kazandırma terminojinin kullanımı önemlidir.

* Prof. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, cdemirbag@gmail.com

** Öğr. Gör., Mersin Üniversitesi, Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü, İlk ve Acil Yardım Programı, aysunkazak@mersin.edu.tr

*** Öğr. Gör., Gümüşhane Üniversitesi, Kelkit Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, htn_erkan@hotmail.com

ve modellerin karşılaştırılması, denenmesi ve açıklanmasıyla ortaya çıkmış bir görüş bütünlüğüdür. Kuramlar kavramları sistematik şekilde açıklarken aralarındaki ilişkiyi de mutlaka bağlantılı olarak açıklarlar. Kuramlar sorunu tanımlar, tahmin eder ve açıklarlar. Kuramlar mantıklı olmalıdır Kuramlar denenebilir olmalıdır. Kuramların bilimsel bilgi içeriği olmalıdır. Kuramlar yasa ve ilkelere uygunluk göstermelidirler. Hemşirelik Kuarmaları: Hemşirelik kuramları, farklı renkteki lenslere benzetilebilir, her bir renk profesyonel uygulamalara bakış açısını etkiler ve yapılandırır (Ay, 2012; Birol, 2010)

- Kuramlar olayları açıklama irdeleme ve sonuçları kontrol etmeye yarar.
- Hemşireler kuramları yalnızca uygulamazlar; aynı zamanda test ederler, eleştirirler ve geliştirirler.

(Kara, 2006)

- Hemşirelik kuramları, mesleğin gerçeklerini yorumlar ve tanımlar.
- Böylece bir profesyonel olarak uygulama, eğitim ve araştırma aktivitelerinde hemşirelere
- rehberlik eder.
- Hemşireliğe ilişkin düşünme biçimlerini geliştirir, hemşireliğin özüne, uygulamasına
- rehberlik eder. (Ay, 2012; Birol, 2010; Berktaş, 2003)
- Hemşirelik uygulamasının fonksiyonunu, yapısını incelememize izin verir, realiteyi
- sunar.
- Hemşirelik kuramları hemşirenin hastaya sistematik yaklaşmasını sağlar.
- Hemşirelik kuramlarının amacı sorun çözme yöntemlerinin kalitesini yükseltmektir.
- Hemşirelik alanında geliştirilmiş kuramların amacı;
- Hastaya daha iyi hizmet sunmak
- Eğitim ve araştırma için rehber oluşturmak
- Mesleki profesyonelliği artırmaktır.

KAYNAKLAR

1. Erdemir F. Hemşirelikte ortak dil ve hemşirelik sınıflama sistemleri. In: Birol L, editör. Hemşirelik Süreci: Hemşirelik Bakımında Sistematik Yaklaşım. 1. Baskı. İzmir: Etki Matbaacılık Yayıncılık Ltd Şti; 2010. p.92-147
2. Şahin AO, Erdemir F. Hemşirelikte Ortak Dil ve Uluslararası Hemşirelik Terminolojileri. Türkiye Klinikleri J Surg Nurs-Special Topics. 2016; 2(1).
3. Carpenito-Moyet L . Handbook of Nursing Diagnosis. F. Erdemir, çeviri. Hemşirelik Tanıları El Kitabı. 13th ed. İstanbul: Nobel Tıp Kitapevleri Ltd Şti; 2012.
4. Fawcett J. Contemporary Nursing Knowledge Analysis and Evaluation of Nursing Models and Theories. Second Edition. Philadelphia: FA Davis Company. 2005: 27-38.

5. Fenomen nedir? Erişim adresi: <http://www.fenomen.org/fenomenoloji/44-fenomen-nedir.html>. Erişim tarihi: 19.03.2021.
6. Aydan S. Sağlık Hizmeti Araştırmalarında Kavram Analizi. Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi. 2018; 21(3): 551-562.
7. Bozkurt Ü. Kavram, kavramsallaştırma yaklaşımları ve kavram öğretimi modelleri: kuramsal bir derleme ve sözcük öğretimi açısından bir değerlendirme. Dil Dergisi. 2018; 169(2): 5-24.
8. Walker LO, Avant KC. 5th ed. Strategies for Theory Construction in Nursing. Norwalk, CT: Appleton Lange, 2013.
9. Dil S, Öz F. Hemşirelik Öğretiminde Bir Strateji: Kavram Haritasının Kullanımı. Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi. 2014; 1(1): 81-89.
10. Tofthagen R, Fagerstorm LM. Rodgers' Evolutionary Concept Analysis –A Valid Method for Developing Knowledge in Nursing Science. Scandinavian Journal of Caring Sciences. 2010; 24(1): 21-31.
11. Kaya N, Turan N. Hemşirelik Biliminde Kavram Analizi. Türkiye Klinikleri J Nurs Sci. 2017; 9(2): 153-63.
12. Velioglu P. Hemşirelikte Kavram ve Kuramlar. 2. Baskı. İstanbul: Akademi Basın ve Yayıncılık; 2012.
13. McKenna H. Nursing Theories and Models. Routledge Essentials for Nurses. 1th Ed. Routledge, London. 2005. s: 6-10
14. Arıdurdu ŞY. Klasik Mantıkta Önergeler [tez]. Ankara: Doktora tezi, Ankara Üniversitesi; 2008.
15. Hipotez Türleri ve Örnekleri. Erişim adresi: <http://webders.net/442/hipotez-turleri-ve-ornekleri.html>. Erişim tarihi: 19.03.2021.
16. <https://tr.wikipedia.org/wiki/Felsefe>
17. Dağhan Ş. "Halk Sağlığı Hemşireliği Felsefesiyle Hemşire Olmak" Anlamı Nedir? DEUH-FED. 2017; 10(2): 107-112.
18. Çetin Ş, Aydemir T. Bilim ve Felsefe ışığında Klinik Karar Verme. JAMER. 2019; 4(3): 116122.
19. <https://www.ecpi.edu/blog/what-is-a-philosophy-of-nursing>
20. Özkan HA, Bilgin Z. Hemşireliğin Felsefi Özü İyileştirme ve İyileştirici Bakım Yöntemleri. HSP. 2016; 3(3):191-200.
21. <https://www.usa.edu/blog/philosophy-of-nursing/>
22. Özcan E, Özyer Y. *Bilimde Paradigmanın Yeri, Karl Popper, Thomas Samuel Kuhn Ve Tümevarım/Tümdengelim Kavramları*. Güncel Sosyoloji Araştırmaları, 2020.
23. Weaver K, Olson JK. Understanding paradigms for nursing research. Journal of Advanced Nursing. 2006; 53(4):459-69.
24. Deliktaş A, Korukcu Ö, Aydın R, Kabukçuoğlu K. Nursing Students' Perceptions of Nursing Metaparadigms: A Phenomenological Study. The Journal Nursing Research. 2019; 27:5.
25. Bahramnezhad F, Shiri M, Asgari P, Afshar PF. A Review of the Nursing Paradigm. Open Journal of Nursing. 2015; 5:17-23.
26. Özkan H A, Akduran F. Hemşirelikte Paradigmaların Önemi. Hemşirelikte Eğitim Ve Araştırma Dergisi. 2014;11(2): 3-5.
27. Nikfarid L, Hekmat N, Vedad A, Rajabi A. The Main Nursing Metaparadigm Concepts İn Human Caring Theory and Persian Mysticism: A Comparative Study. J Med Ethics Hist Med, 2018; 11:6.
28. McEwen M, Wills E M. *Theoretical Basis for Nursing*. 4 rd ed. China: Lippincott Williams & Wilkins, 2014
29. Bender M. Re-conceptualizing the nursing metaparadigm: Articulating the philosophical ontology of the nursing discipline that orients inquiry and practice. Nursing Inquiry. 2018; 25 (3): e12243

30. Dinmez S, Eroğlu K, Akyüz A. Kadın Sağlığı Hemşireliği Alanında Yapılan Lisansüstü Tezlerde Model/Kuram Kullanımı ve Özellikleri. D EUHFED 2019; 12 (3): 199-205.
31. Younas A, Lecturer J, Candidate D, Lecturer S. Operationalist and Inferentialist Pragmatism: Implications for Nursing Knowledge Development and Practise. Nursing Philosophy. 2020; 21(4): e12323
32. Ünsal A. Hemşireliğin Dört Temel Kavramı: İnsan, Çevre, Sağlık/Hastalık, Hemşirelik. Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi. 2017; 1(1): 11-25.
33. Kaya A, Karataş N, Dalgıç A İ. Profesyonellik Çerçevesinde Hemşirelik Bilimi: Genel Bir Bakış. 2nd International Health Sciences and Life Congress, 24-27 April 2019; Burdur/Turkey.
34. Fawcett J. *Contemporary Nursing Knowledge Analysis And Evaluation Of Nursing Models And Theories*. 2th ed. Philadelphia: Fa Davis Company, 2005.
35. Mc Crae N. Whither nursing models? The value of nursing theory in the context of evidence based practice and multidisciplinary health care. JAN. 2012; 68:222-9.
36. Püsküllüoğlu, A. Technological caring: a new model in critical care. Dimensions of Critical Care Nursing. 2003; 6: 166–173.
37. Engster D. Rethinking Care Theory: The practice of caring and the obligation to care. Hypatia 2005; 20 (3): 50-74.
38. Türk Dil Kurumu, erişim linki: <https://nedirara.com/bak%C4%B1m>
39. NANDA. Defining the knowledge of nursing. İnternet USA: NANDA, 2002 (Available from: <http://www.nanda.org/>).
40. Cortis JD, Kendrick K. Nursing ethics, caring and culture. Nursing Ethics 2003; 10:77-88.
41. Watson J. Nursing: Human Science and Human Care. A Theory of Nursing. New York: National League of Nursing Press; 1985.p.128.